

Maria Agnieszka Paszkowicz

"Aktywizacja Zawodowa Osób Niepełnosprawnych", 2005 : [recenzja]

Problemy Profesjologii nr 1, 193-195

2005

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Maria Agnieszka Paszkowicz, Recenzja: *Kwartalnik Aktywizacja Zawodowa Osób Niepełnosprawnych*

We wrześniu 2005 r. ukazał się pierwszy numer kwartalnika naukowego „Aktywizacja Zawodowa Osób Niepełnosprawnych”. Czasopismo to jest wydawane przez Krajową Izbę Gospodarczo-Rehabilitacyjną w Warszawie. W dorobku KIG-R jest miesięcznik „Rehabilitacja i Praca Niepełnosprawnych” (dawniej „Zakłady Pracy Chronionej”) oraz wiele wydawnictw książkowych, dotyczących zagadnień pracy, rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami. Kwartalnik ten stanowi rozwinięcie dotychczasowej działalności wydawniczej Izby, wychodząc jednocześnie naprzeciw zapotrzebowaniu rynku na tego typu wydawnictwo.

Problematyka pracy i rehabilitacji tej grupy społecznej jest zagadnieniem trudnym i wieloaspektowym. Jak zauważa we wstępie do kwartalnika prezes KIG-R W. Sobczak, wymaga ona stałej współpracy ze światem nauki oraz nieustannego podejmowania prób wdrażania dorobku teoretycznego w praktyce, jak również stałego przekazu doświadczeń praktycznych do świata nauki – w celu konfrontowania teorii z praktyką i tworzenia podstaw dla nowych kierunków rozważań teoretycznych. Czasopismo to ma zatem stanowić płaszczyznę wymiany myśli i doświadczeń osób zainteresowanych tą ważną dziedziną polityki społecznej.

W pierwszym numerze kwartalnika zamieszczono artykuły wprowadzające w zagadnienia systemu rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych. Podstawowe kwestie związane z pojęciem „aktywizacji zawodowej” przybliżył prof. A. Kuzynowski. Przeprowadził on dyskusję różnych interpretacji pojęcia oraz określił jego miejsce w obszarze polityki społecznej. Podkreślił również, że osoby niepełnosprawne stanowią określony kapitał ludzki, są częścią zasobów pracy i środowisk lokalnych, są zbiorowością, mogącą wspierać rozwój społeczno-gospodarczy – w takim zakresie, w jakim pozwala na to stopień ich niesprawności.

Punktem wyjścia dla rozważań prof. L. Frąckiewicz na socjalnymi aspektami aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych stała się Deklaracja Madrycka. Deklaracja ta wzywa do przejścia od przedmiotowego do podmiotowego traktowania niepełnosprawnych – jako równoprawnych partnerów i niezależnych obywateli, partycypujących w życiu społecznym na różnych płaszczyznach. Autorka zwraca również uwagę na brak rzetelnych, kompleksowych informacji dotyczących liczebności tej grupy społecznej, warunków życia, potrzeb i poziomu ich zaspokojenia. Bez wiarygodnych informacji niemożliwe jest bowiem racjonalne planowanie i realizacja działań z zakresu szeroko pojętej polityki społecznej.

Prof. E. Gorczycka przedstawiła psychologiczne i społeczne uwarunkowania aktywizacji zawodowej. Determinanty stosunku do pracy i aktywizacji zawodowej stanowią trzy grupy: związane z samą niepełnosprawną jednostką, związane ze środowiskiem społecznym, z którym wchodzi w relacje, oraz związane z kontaktami incydentalnymi i instytucjonalnymi. Autorka szczegółowo omawia te czynniki, zwracając uwagę na konieczność prowadzenia dalszej pogłębionej refleksji.

Zakładem pracy jako przestrzenią społeczną osób niepełnosprawnych zajął się dr J. Mikulski. Przedstawił on skrótowo podstawowe formy zatrudnienia osób mniej sprawnych (zatrudnienie na otwartym i chronionym rynku pracy) oraz przedstawił wyniki badań dotyczących rehabilitacji i zatrudnienia osób niepełnosprawnych na wolnym rynku pracy. Autor zwraca uwagę na konieczność podjęcia kompleksowych działań na rzecz uregulowania i ustabilizowania kwestii pracy osób niepełnosprawnych, stworzenia efektywnego systemu monitorującego i motywacyjnego.

Propozycje zmian w systemie rehabilitacji osób niepełnosprawnych przedstawił dr inż. A. Barczyński. Autor analizuje zagrożenia funkcjonowania systemu w dotychczasowym kształcie oraz przedstawia postulowane kierunki zmian w modelu organizacji i wsparcia finansowego. Konsekwencjami wprowadzenia tych propozycji powinno być m.in. upodmiotowienie osób z niepełnosprawnością, uzależnienie warunków rehabilitacji od ich realnych potrzeb, stabilizacja procesów rehabilitacji zawodowej i społecznej, jak również racjonalizacja wydawania publicznych środków oraz zbliżenie rozwiązań polskich do wymagań instytucji Unii Europejskiej.

Instrumentami polityki zatrudniania osób niepełnosprawnych zajęli się dr M.A. Paszkowicz oraz mgr M. Garbat. Autorzy analizują funkcjonujące instrumenty w kontekście proponowanych zmian systemu zatrudnienia osób mniej sprawnych oraz wskazują na niezbędne kierunki działań w przyszłości. Zwracają również uwagę na zagrożenie, jakim dla tej grupy społecznej może być źle stanowione prawo.

Dr T. Majewski przedstawił genezę zatrudnienia wspomaganego osób niepełnosprawnych oraz przedstawił koncepcję kształcenia ustawicznego w kontekście technologii informacyjno-komunikacyjnej (information and communication technology, ICT). Technologia ta powinna być wykorzystywana przez niepełnosprawnych jako narzędzie poszerzające ich kompetencje zawodowe i możliwości uzyskania zatrudnienia. Umożliwia ona komunikowanie się z innymi ludźmi, dostęp do szeroko rozumianej informacji oraz stosowanie jej wraz ze specjalnym sprzętem adaptacyjnym (np. dla osób niewidomych).

Szereg pytań o sposób funkcjonowania warsztatów terapii zajęciowej (WTZ) stawia dr J. Chorążuk. Autor analizuje różne aspekty WTZ-ów, jak instytucje powołujące, standardy tworzenia i funkcjonowania placówek, mechanizmy rekrutacji i rotacji uczestników. Na bazie przeprowadzonej diagnozy J. Chorążuk wysuwa propozycje konkretnych zmian, mających poprawić efektywność ich funkcjonowania, polegających na ewolucyjnym przekształceniu z placówek uniwersalnych na pla-

cówki o charakterze gradacyjno-specjalizacyjnym (pod kątem rodzaju dysfunkcji i stopnia zaradności jednostki).

Rolą praktycznych zajęć z dzieckiem niepełnosprawnym lub chorym w przygotowaniu zawodowym pedagoga zajęła się dr H. Ochonczenko. Przedstawiła ona założenia studenckich praktyk pedagogicznych odbywanych w środowisku rodzinnym dzieci oraz wyniki badań nad przydatnością tego typu zajęć w odczuciach ich uczestników. Praca w zawodzie pedagoga nie jest możliwa bez określonych predyspozycji; niemniej jednak podejmowane działania praktyczne niosą ze sobą możliwość weryfikacji postrzegania siebie jako pedagoga. Praktyki mają na celu pobudzenie refleksji nad własnym stosunkiem do dzieci i młodzieży o różnym stopniu rozwoju umysłowego i fizycznego, nabywanie konkretnych umiejętności i wiedzy poprzez działanie oraz rozwijanie samoświadomości co do działań wobec samego siebie oraz działań związanych z naprawą sytuacji życiowej osób niepełnosprawnych.

Podsumowani całości tomu stanowi artykuł dr T. Sienkiewicza, który przedmiotem refleksji uczynił kwestie związane ze sprawiedliwością społeczną i prawami osób niepełnosprawnych. Odwołując się do stwierdzenia J. Rawlsa, iż „sprawiedliwość jest pierwszą cnotą społecznych instytucji”, stawia on szereg pytań o jakość działania instytucji odpowiedzialnych za pomoc osobom mniej sprawnym. Niestety, diagnoza ta jest negatywna. Autor stwierdza, że prawa tej grupy społecznej nie są realizowane w wystarczającym stopniu. Wiele przepisów prawnych jest ze sobą sprzecznych, wiele jest niejasnych, co powoduje zagubienie w gąszczu przepisów i spychanie niepełnosprawnych na margines życia społecznego. Jak zauważa T. Sienkiewicz, podział na „sprawnych” i „niepełnosprawnych” jest sztuczny, gdyż każdy doświadcza w życiu różnego typu ograniczeń. W naszym własnym interesie należy dążyć do przestrzegania zasad sprawiedliwości społecznej, stwarzając wszystkim warunki do godnego życia.

W pierwszym numerze kwartalnika znajdują się również recenzje trzech książek, poświęconych różnym problemom osób niepełnosprawnych: pracy – „Niepełnosprawni a praca”, Katowice 2004; integracji społecznej – S. Golimowska, „Integracja społeczna osób niepełnosprawnych. Ocena działań instytucji”, Warszawa 2004; oraz kwestiom prawnym – T. Sienkiewicz, „Prawo człowieka niepełnosprawnego do życia w środowisku ukształtowanym funkcjonalnie”, Lublin 2004).